

פרוטוקול מס' 42

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ביום ד', ה' בהשון תשל"א - 4.11.1970, בשעה 8.45.

נ כ ח ר :

חברי הועדה:
א. כץ - היו"ר
נ. אליעד
ס. בן-פורת
י. גולדשמידט
ח. גרוסמן
ז. הרמן
א. ורדיגר
ש. לויין
ז. קורן
א. רזיאל-נאור
י. תפיר

מ. כהן רשמה:

סדר-היום:

דיון על סדרי עבודת הועדה.

היו"ר א. כץ:

אני פותח את הישיבה, הראשונה במושב זה של הכנסת, ומאחל לכולנו שנת עבודה פורייה.

אני מצטער שישיבה ראשונה זו נפתחת על רקע של זעזועים קשים בחינוך העל-יסודי, עם החלטת ארגון המורים העל-יסודיים מאמש להתחיל הבוקר בשהייה כללית בכל הארץ. הנושא יועלה היום במליאת הכנסת על-ידי שלוש הצעות לסדר היום. נראה מה יהיה גורלן.

נדון היום בסדרי העבודה של הועדה בשנה זו. הבאתי לפניכם הצעה בכתב, והיא כוללת הצעות לסיורים של הועדה, הצעות להקמת ועדות משנה לנושאים שונים ועוד.

לגבי הסיורים - מוצע שנקיים סיור בחודש נובמבר בטלביזיה הלימודית. הכוונה היא שבבוקר נבקר בבית-ספר שנמצא ברשת הטלביזיה ונראה כיצד הנושא פועל בשדה. אחר כך נבקר במיתקני הטלביזיה הלימודית.

לחודש דצמבר מתוכנן ביקור בהפעלי הסיפוח של בית-הספר התיכון שליד האוניברסיטה. זהו מפעל הידוע בציבור כמפעלו של פרופ' פרנקנשטיין, שמטרתו לשלב ילדים שעוני סיפוח משכבות שעונות סיפוח בירושלים בבית-ספר שנשא עד היום אופי סלקטיבי. נוסף לכך יש בבית-הספר עוד רעיונות. הביקור ימשך כחצי יום.

הסיור השלישי הוא לבית-ספר שדה בעין-גדא, בחודש ינואר. אני מתכוון לקיים באותו הקשר דיון בכל הנושא של אכסניות נוער ובתי-ספר שדה. תכנית הסיור מונחת לפניכם.

הסיור הרביעי הוא במערכת החינוך של העיר ראשון-לציון. הכוונה היא לבקר במערכת החינוך של עיר שדה מסדר גונל בינוני. גם סיור זה ימשך יום.

לגבי החלק השני של הצעתי - כאן אני מציע שנשנה מהמקובל אצלנו. עד כה עבדנו במסגרת מליאת הועדה, ואולי ועדת משנה אחת. אני מציע לנסות לחלק את עבודתנו בצורה שנראית לי יותר יעילה. כוונתי להתבסס יותר על ועדות משנה, סדנאות, ועדות אד הוק ורפרנטים.

תחום הכיסוי של ועדת החינוך הוא נרחב מאד. יש בו הרבה נושאי משנה. יש חברי ועדה שמסקיעים מכשרונם, נסילוגם ונטייתיהם לחלק מסויים ומוגדר של הדברים האלה. זה טבעי, אנושי וחיובי. נדמה לי שעבודה בוועדות משנה, מבחינת המוטיבציה, ההתענינות, ההתמחות, ואפילו הנוכחות, היא יותר יעילה מאשר עבודה בוועדות גדולות. המסקנות מעבודת ועדת הספורט הן בהחלט לא שליליות. אני מציע שכך תסילו עלי, אם יוחלט כך, לנסות להציע ועדות. זו יכולה להיות ועדה קבועה, לגבי נושא העומד כל הקדנציה, או ועדה אד הוק. אין לי ספק שיהיו נושאים לא מעטים שיחייבו דיון במליאה.

לפניכם הצעה לכמה ועדות משנה. אפשר להוסיף עליהן או לגרוע. דומני שכדאי שנקיים ועדה קבועה מצומצמת לנושאי אמנות ותרבות. זה סקטור שתמיד נראה מקופח. ועדה מצומצמת זו תוכל להיפגש עם משלחות וגופים שונים שרוצים להיפגש אתנו בנושא זה. יש נושאים שהמשרד מעלה. יש נושאים ציבוריים שעולים מעצמם. כל זה ייוון בצורה יותר יעילה בוועדה פחות רחבה.

אני מציע שתוקם ועדת משנה לחינוך משליכ (בתי נוער, תנועות נוער, בתי-ספר שדה, אכסניות נוער וכיו"ב).

יש כאן הצעה לוועדה אד הוק לדיון בהצעה לסדר היום של חבר הכנסת לויין על הנושא: פתרון כולל ומזורז לבעיית התלמידים המתקשים בהסתגלותם ללימודים בכיתה רגילה. כדי לזרז את העניין, הבה נקים ועדה אד הוק לישיבה אחת או שתיים. היא תסכם את הדברים, ואם לא תהיה תמימות דעים, אפשר יהיה להזויר את הנושא למליאת הועדה.

אני מציע ועדת משנה לבעיות החינוך הגבוה בארץ, ועדת משנה לנושא טעוני הסיפוח והאינטגרציה במערכות החינוך, וועדת משנה לנושאי ההסברה והתקשורת.

לגבי הרפרנטים - ראיתי זאת בסיורי בחוץ-לארץ והדבר נראה לי. למה הכוונה? הועדה קובעת שחבר ועדה פלוני יהיה הרפרנט לנושא מוגדר. באותו נושא מזכירות הועדה מפנה את כל החומר המגיע

ישרות אליו. מגיעים מכתבים, משלחות, מומחים. אותו חבר מטבע הדברים מתמחה בנושא זה על-ידי קריאת ספרות שוטפת. מזכירות הועדה תספק לחבר הזה חומר מהספרות המקצועית, מהעתונות, ואפילו ספרי יסוד. וכאשר הנושא יועלה, אותו חבר יביא אותנו בפני הועדה. לי אישית לא תהיה התנגדות שהוא גם יציג את הנושא במליאת הכנסת, אם זה בתחומי הוא. נראה לי שזה יצור מוטיבציה אצל אותו חבר להתמסר לענין וליצור קשר יותר חי, ותהיה הרגשה של יותר ענין לגבי הנושא הזה.

כל הצעה יכולה להיות לתקופת נסיון. איננו קובעים כאן הלכה לדורות. ואני מבקש לשמוע את דעת החברים.

בהקשר למה שאמרת, ברור שצריכה להיות לוועדה מזכירות חזקה ומקצועית. מהשבוע הבא תעמוד לרשותנו הגב' דנה פלר שנתקבלה לפי מיכרוז להיות מזכירה מקצועית אקדמאית של הועדה. הבאתי לפניכם בקיצור את תולדות חייה. מזכירה כמותה תוכל לטפח לפרנסים את החומר בצורה מטודרת. נדמה לי שיש לה הכושר לכך.

אני מבקש את תגובות החברים אם להמשיך במסלוח חומר מודפס, קטעי עתונות, מכתבים המגיעים אלינו ועוד.

עוד דבר טראיטי בחוץ-לארץ ושאני מבקש עלינו את תגובת חברי הועדה. אנחנו הורגלנו שמשרד החינוך, על-ידי המנהל הכללי או אחד מסגני השר, מלווה את הועדה באופן צמוד בכל יפגישות. התעניינתי בחוץ-לארץ איך זה נעשה. באמר לי שיש ישיבות שבהן הועדה יושבת לבד. נדמה לי שלעתים, מבחינה פסיכולוגית או אחרת, טוב שהזרוע המבצעת נוכחת בדיונים, אבל לפעמים זה קצת הופך אותנו למבצעים, זה מכניס אותנו עמוק להסקפה הביצועית. בעוד שאנחנו צריכים להיות מעל לזה כגוף מחוקק ומבקר, ולא מבצע. ביררתי את הנושא הזה עם המנהל הכללי החדש של משרד החינוך, והוא בהחלט מוכן. ברור הסובבה ביותר, לקבל זאת. הוא מוכן לבוא ולשבת בישיבות או להשתתף בהן חלקית. אין כאן כל ענין של פגיעה ביוקרה או משהו דומה.

אני מבקש את החברים להתייחס להצעות. כמובן שכל הצעה נוספת או אחרת לגבי דרך עבודתנו, התקבל ברצון.

א. רזיאל-נאור:

לגבי הנקודה האחרונה שהעלה היושב-ראש - אני חושבת שמשרד החינוך צריך להיות נוכח בכל ישיבות הועדה, בין שהיא דנה בבקשות של בדיניות או בכל בעיה אחרת שמתעוררת. ועדה של הכנסת מפקחת על הפעילות והפעולות של הממשלה ומשרויה. וזה לגמרי לא חשוב אם יכולה להיות ישיבה שבה לא תישמע אף מלת ביקורת אחת. יכולות להיות גם הערכות חיוביות, לבניות. ויכול להיות גם שידונו בעניינים סתמיים או מופשטים. אבל לדעתי נציגי המשרדים הצוגזעים בדבר צריכים להיות נוכחים. הפיקוח הוא חובה המוטלת על הכנסת וחברי הכנסת ועל הועדות. נוסף לזה אף פעם אי אפשר לדעת איך דברים מתפתחים. יכולים להתחיל בשיחה על ביקור בבית-ספר שדה ולגמור במדיניות שהממשלה מנהלת לגבי מוסדות אלה. המשרד צריך לשמוע את הדברים, ולא רק לקרוא אותם. לדעתי השיטה שהיתה קיימת כל השנים היתה טובה, ואיני רואה צורך לשנותה.

לגבי ועדות משנה - אני מחייבת ועדות משנה כשהענין צומח מתוך המציאות, מתוך החיים. אבל אינני סבורה שלכתחילה יש לארגן את עבודת הועדה על בסיס של ועדות משנה. ועדת החינוך אינה גדולה. היא מורכבת מ-16 חברים, אך בדרך כלל משתתפים בה פחות מ-19. היא אינה גדולה מדי כדי ללבן ולברר דברים. לפעמים יש צורך להקים ועדת משנה כדי לגמור ענין מסויים, כשיש צורך להיכנס לפרטים, ואחר כך מביאים את הסיכום למליאת הועדה. אם לכל נושא מתחום עבודתו של משרד החינוך או מתחום החינוך והתרבות במדינה תהיה ועדה נפרדת, במה תעסוק מליאת הועדה? לכן לדעתי אין צורך להתחילה לארגן את העבודה בצורה של ועדות משנה.

נושא אחד שבו אני בהחלט מתנגדת לוועדה מיוחדת הוא הנושא של אמנות ותרבות. כל השנים הנושא הזה נשמט, בגלל סיבות שונות. לי עוד יש התחייבות מהשר ארן המנוח שיקויים דיון נפרד, מקיף ופלא, במשך מחפר שעות, על נושא התרבות במדינה. אם תעסוק בזה ועדה מצומצמת, זה אמנם יהיה מענין מאוד לחברים, הם ילמדו, אבל אנחנו צריכים את הפיקוח של הועדה על נושא נכבד זה ועל כל הנעשה בו.

ד. קורן:

אני סבור שאיש משרד החינוך צריך להיות נוכח בכל ישיבות הוועדה ושותף לעבודתנו, כי אחרת יש סכנה שאנחנו נהיה מנותקים בדיונינו מעולם המעשה. אין זה מוציא מהכלל אפשרות שלגבי ישיבה מסוימת אפשר יהיה להגיד למנהל הכללי או לסגן השר שאין הכרח שיבוא.

הרעיון של ועדות משנה מאד נראה בעיני. כי אין אנו מספיקים לדון בכל הנושאים, ולפעמים יש צורך לרדת לפרטים, ואז טוב שתהיה ועדת משנה. הייתי ממליץ שמליאת הוועדה תדון בנושא בקריאה ראשונה, תעביר אותו לוועדת משנה, וכעבור זמן מה הוא יוחזר למליאה. אבל יש להגדיר את התפקידים והסמכויות של ועדות המשנה, שאם לא כן זה יכול להיות דבר טוב, אך זה גם יכול להיות דבר שאין לו שום ערך.

באופן כללי הייתי מציע שכל נושא יידון פעמיים: פעם ראשונה - עם כל השאלות שתוצגנה, ולאחר בירור הפרטים, אם על-ידי ועדת משנה או עם משרד החינוך - דיון מסכם. אני מציע שלא נסכם דיון אף פעם מיד בפעם הראשונה, אלא אם כן זה ענין טריטוריאלי או ארגוני. אבל לגבי נושא עקרוני נראה לי שראוי לעשות זאת בצורה זו.

הייתי מוסיף לוועדות האלה ועדת משנה לבעיות החינוך בקרב המיעוטים. יש לי רושם שענין זה אינו מנוהל בצורה הציבורית. יש פטרונים ויש מופחים כביכול ולא כביכול. הייתי רוצה שדבר זה יבוא לכנסת ויידון בצורה מכובדת.

אני מבקש לדון באופן דחוף במכתב שקיבל יושב-ראש הוועדה מפר יצחק גדעוני מחיפה. אינני מכיר את האיש, אבל הבעיה מוכרת מאד. השנה באמת הגענו לשיא של בלוקדה, של הסגר. רבים נשארו מחוץ למוסדות להשכלה גבוהה, ורבים מחפשים את הדרך לחוץ-לארץ. רבים שאינם יכולים להגיע ללימודים בחוץ-לארץ נשארים ללא יכולת ללמוד, והדבר הזה מעיק מאד על המצפון. ישנם בחורים שמתתפים בכל המלחמות, בכל הקרבות, בחירוף נפש, משליכים נפשם מנגד, וכשהם חוזרים אחר כך ורוצים ללמוד - אינם יכולים, ולפעמים מסיבות הנובעות משירותם. אני מכיר כמה מקרים כאלה. ואני שואל: הייתכן? נכון שיש ויסות הבניה, אני יודע עד כמה זה נחוץ, אבל לדעתי יש להתיר את הבניה במוסדות החינוך הגבוהה. אני מצטער על הסטנדרד הגבוה של הבניה במוסדות לחינוך גבוהה. זה הולך על חשבון בניית מבנים נוספים. אבל קבעו את הסטנדרד, ולא אדבר על זה. הבניה לחינוך גבוהה ולכל מערכת החינוך היא בעיה קשה ביותר, וצריך לסייע. על ועדת החינוך להזמין את אנשי משרד השיכון הנוגעים בדבר ולדון בזה באופן מיד.

לגבי נושא הרפרנטיט - אני מקבל את ההצעה.

נ. אליעד:

אני רוצה להתייחס למכתבו של מר גדעוני מחיפה. אני באתי במגע עם הנושא מנקודות מבט אחרות. אני מכיר מקרה הונקרטי של בחור ששירת בתעלה, ולדעתי הוא מוכשר בהחלט, אבל יש לו קשיים. כשיושבים קרוב לשנתיים בתעלה, ולדעתי הוא ללמוד שם, למרות שיש תנאים. והדבר מדאיג מאד. מדובר כאן על 7,000 צעירים שהגישו בקשות ורצו ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה. כל אחד מהם חושב שהוא ראוי ויכול ללמוד. אינני יודע אם באמת כולם ראויים, אבל אני יוצא מהנחה שלפחות מרביתם ראויים והיו יכולים ללמוד. אם 7,000 צעירים נמצאים במצב רוח פדוכא, עם אכזבה קשה מסוג זה, אני חושב שיש לזה השלכה קשה מאד על מצב הרוח בארץ, ביחוד של הדור הזה. זו לא רק בעיה חינוכית, עם כל החשיבות שיש לה. יש להתייחס לשאלה גם מבחינת המוראל של הדור הזה, שעוד תקופה ממושכת כבראה יצטרך לשאת במשא הגדול המוטל עליו. טוב עשה היושב-ראש שהביא לידיעתנו את המכתב הזה. בהזדמנות זו אני רוצה להודות לו על החומר הרב שהוא מספק לנו, חומר רב ועשיר, ומשתף אותנו בכל הבעיות.

בניכוח על משרד החינוך, כשדובר על קיצוצים, אמרתי שלבני ישראל אי אפשר לתת תורה בקיצוב. מאז ומתמיד לא הבינותי מדוע משקיעים כל כך הרבה כסף במבנים המיועדים למוסדות להשכלה גבוהה, מדוע אנחנו צריכים לבנות הכל בדורנו. אפשר להקים גם צריפים, גם מבנים טרופיים, כדי שקודם כל תושב המטרה הראשונה, להקיף את כל התלמידים. יש להשקיע בכלים ובמעבדות, אך לדעתי מגזיפים במבנים.

לגבי הצעת היושב-ראש בדבר הקמת ועדות משנה - ממכת ראשון אין לשלול את זה. אך מה שמטריד אותי זין בעיית הזמן. נראית לי הצעות חבר הכנסת קורן, שכל נושא יידון תחילה במליאת הועדה, ואז נראה אם צריך להעבירו לוועדת משנה. אני מציע שלא נקבע את זה בצורה סופית ופורמלית, אלא ניתן לזה להתפתח עם העבודה. אם נראה שנושא מסויים ראוי להמשיך ליבון ולימוד בוועדת משנה, נעביר אותו.

לענין הרפורמים - אני מציע שנתחיל בזה ונראה אין זה פעל.

לגבי השתתפות המנהל הכללי של משרד החינוך בשיבות הועדה - לדעתי טוב שהוא יושב אתנו, זה יוצר קשר הדוק עם המשרד ויבדוק כלל זה טוב. עו כה היה לנו שיתוף פעולה יעיל ופורח. אינני חושב שעל-ידי כך אנחנו הפכנו לביצועיסטים או שאיש המשרד הפך למפקח. להיפך, היתה לנו השפעה בהרבה מאד דברים. חבל לוותר על זה.

היו"ר א. כץ:
במידה ויסוכם לפעול במסגרת של ועדות משנה, הכוונה היא לעשות זאת במסגרת הזמן שעומד לרשות ועדת החינוך, כלומר בימים ב' וד'. אין כוונה להוסיף ישיבות.

שנית, דברי החברים שדיברו עד כה בקשר לשיתוף משרד החינוך בשיבות הועדה שכנעו אותי, כך שאני נוטה להסיר הצעה זו מהפרק.

מ. בן-פורת:
באופן עקרוני אני מחייב את ההצעה לגבי ועדות משנה, אך לדעתי המספר מוגזם. אני מחייב הקמת ועדות משנה לנושאי אמנות ותרבות, חינוך משלים ונושא טעוני הטיפוח. אשר לחינוך בקרב המיעוטים, זה אולי יכול להיות נושא לדיון בוועדת משנה אי-הוק.

בעיית החינוך הגבוה אינה ענין לוועדת משנה, אלא למליאת הועדה כולה. אל ניאחו במה שפורסם עכשיו בעתונות לגבי המספרים. אל נראה בזה אזעקה גדולה שמיד צריך להיענות לה. אבל יש להתייחס לזה באופן רציני לגבי השנה הבאה. כי אלה שלא נתקבלו השנה למוסדות להשכלה גבוהה יבטו שוב בשנה הבאה, ואליהם יתווספו אחרים. לדעתי הועדה תצטרך לזמן לכאן את האנשים העוסקים בקבלת סטודנטים לחינוך הגבוה, ולשמוע מהם מה טיב הסטודנטים שלא נתקבלו, מה הסיבות לאי-קבלתם. לאחר שהועדה תשמע את כל הפרטים ותהיה מצוידת במידע מוסמך, תשב עם השר ותעלה את הענין בצורה חמורה ביותר.

לגבי המבנים - אני מסכים שהרמה יותר מדי גבוהה, אבל רוב הבניינים נבנים מתרומות של תורמים, ולכן הדבר כך.

לגבי השתתפות המנהל הכללי של משרד החינוך בשיבות הועדה - לדעתי נציג משרד החינוך צריך ללוות את עבודת הועדה.

הייתי מבקש שחברי הועדה יקבלו את סיכומי הועדה שדנה ברפורמה בחינוך, לכשיהיו מוכנים.

א. ורדיגור:
אתחיל במכתבו של מר גזעוני, כי גם לולא קיבלנו מכתב זה, רציתי להעלות את הבעיה בוועדה. בטר למקרה קונקרטי כאוב מאד. פנה אלי לפני שבועות אחדים בחור שעיני עם משפחתו מצ'ייה לפני שש שנים. מיד עם עלייתו נכנס לבית-ההורים השכני בחיפה, ולמד שם שנתיים. שלוש שנים שירת בצה"ל. הוא מוסר מאד. הוא בא אלי עם הוריו, כשהוא ממש על סף התמוטטות עצבים. ראיתי את תעודת הבגרות שלו, תעודה מצויינת. הוא פנה לסכניון, אך קיבל סירוב. פנה לבאר-שבע, אך שוב נענה בסירוב, הפעם סופי. אני מכיר את המשפחה, ויודע באיזה קשיים הם חיים. פניתי לרקטור האוניברסיטה, אך התערבותי לא הועילה. זה מקרה חמור. אני עוד רוצה לדבר על כך עם יו"ר הועדה, כדי לחפש איזה מוצא.

המכתב הזה מסקף בעיה קשה מאד, ועל ועדת החינוך להתייחס אליה ברצינות.

לגבי הקמת ועדות משנה - אני סבור שדוקא ההשתתפות המעשה של חברים במליאת הועדה מחייבת פיצול לוועדות משנה. חברים שיבחרו לוועדת משנה בלתי-מיימת, יקבלו עליהם את הדין. כל אחד יעסוק בנושא הקרוב לו.

בעיה חינוכית מיוחדת, כאובה מאד, הטעונה יון בועדה מיוחדת, היא בעיית מעשני הסמים, מה שמתרחש באוניברסיטאות וכן בבתי-ספר על-יסודיים מסויימים. אני חושב שאין בינינו חילוקי דעות נבי חומרת הבעיה. יש להקים ועדה מיוחדת, שאולי תעמוד בקשר עם אוניברסיטאות, עם מוסתים ורופאים וגורמים אחרים. לא המשטרה צריכה עשות עבודה זו, אלא ועדת החינוך. בוגרי האוניברסיטה הם אשר יצטרכו שאת בעתיד בעולה של המדינה, ואנחנו צריכים להיות אחראים לכך.

לגבי קטעי העתונות - אני רואה דבר זה זיותר, אינני רוצה לומר כמזכור. אינני יודע מי בודר את התומר. למשל, בעיה מסויימת שמסעירה ציבור דתי גדול מאד. יש ריאורגניזציה במסרד זינוך. הדבר השתקף בעתונות. היתה התנגדות. כמעט ואינני מוצא בעיות ינוכיות שמתפרסמות בעתונות הדתית. לפעמים אני חושב שאנחנו מקבלים מר שבצורה שולית אולי בוגע לחינוך, אבל אינו בוגע לחברי ועדת החינוך. אנחנו איננו יכולים להתייחס לכל הבעיות ולקרוא את הכל. אני חושב נפטר לוותר על השירות הזה.

אני מחייב מאד את ההצעה לגבי רפרנטים. אני

ישב שזה טוב וחשוב.

לגבי השתתפות נציגי מסרד החינוך בישיבות יעדה - יש לחייב השתתפות זו. הדבר הוכיח את עצמו בעבר. אנחנו נתקלים בעיות. אינני יודע עד כמה המנהל הכללי החדש כבר בתוך העניינים, והוא יאי לא יוכל לתת לבו את התשובות במקום, כפי שעשה זאת מר שריד, שהיה זשך שנים רבות מנהל כללי, ובאמת היה מעורה בעניינים. אבל יש שני ני שרים. טוב שנציגי מסרד החינוך ישתתפו בישיבות, אלא אם נחליט זנחנו רוצים לקיים איזה דיון סגור, פנימי.

תפיר:

בהקשר למכתבו של מר גדעוני ברצוני לספר שלפני חודשים אחדים הגיע אלי צעיר מקרית יאליק. הוא סיים את שירותו בצנא, בעל תעודת בגרות, ורצה להתקבל זית-הספר הגבוה בחולון. נאמר לו שעלין להגיש בחינות, כי הם בוחרים נ התלמידים בצורה סלקטיבית. נפגשתי עם ראש העיר, עם המנהלים, אך דבר ז עזר. הבחור היגר לארצות-הברית, הוא עובד שם קשה מאד בהפצת מצרכי וון, ולומד בלילה. כך יורדים חיילים טובים, קצינים, אנשים מוכשרים.

אינני יודע אם המספר שנקט הכותב, 7,000, וא מדגייק. אבל כנראה שמספר היורדים מהסוג הזה, ואלה טובי הבנים של זדינה, הוא גדול. ואנחנו צריכים להתייחס לנושא זה בדיון מיוחד, שיהיה זרד מהדיון הכללי של הינים.

לגבי השתתפות נציגי מסרד החינוך בישיבות ועדה - עד כה השתתפתי בחמש ועדות של הכנסת, במשך כחמש שנים. לא ראיתי שום ועדה שהמנהל הכללי או נציגי המסרד הנוגע בדבר משתתפים בישיבות זופן קבוע. ייתכן שהייחוד של הועדה הזאת נובע מכך שהגדרת תפקידיה זעט זהה עם המושג של מסרד החינוך והתרבות. ומתוך המסורת נקבעו הכללים נציגות המסרד בוועדה היא קבועה. אין ספק שיש בזה מעלות רבות, הקשר וא הדוק, יש גם שותפות בדאגה. אבל צדף היושב-ראש באמרו שיש בזה ליקוי, שאנחנו כחברי ועדה רואים את השתתפות אנשי מסרד החינוך כחלק מהועדה. ש בזה משהו. לא הייתי עושה זאת ככלל, אבל צריך לקבוע עתים לוועדה ללא נייגי המסרד, לפי הצורך.

אשר לוועדות המשנה - אני מחייב אותן בהחלט. דבר רצוני. לי למשל יש נטייה לשניים-שלושה דברים במיוחד. ואני מניח כל אחד כך. אם אעבוד בוועדה שאני רואה את עצמי ער לבעיותיה, העבודה היה יותר יעילה.

לגבי הרפרנטים - הענין אינו נהיר לי. אינני ודע בדיוק כיצד זה יפעל. אנחנו ניצור מין ביורוקרטיה ועדתית מיוחדת. ני חושב שפן הנסיון צריך ללמוד את זה. בדרך כלל ההצעות של היושב ראש זן נסיוניות. פן הנסיון ודאי נלמד מה טוב לוועדה ומה אינו רצוני לה. נסיון, כמחשבה, אני מקדם בכרכה את ההצעות שהבאת לפנינו.

גרוסמן:

אני מכרכת את היושב-ראש על היוזמה שלו. הוא השקיע בזה עבודה ומחשבה אין לצאת קצת השיגרה ולשפר את עבודת הועדה. אני חושבת שזה דבר חיובי.

אינני רואה כדבר פרי נציפיוני את השאלה האם מנהל הכללי של מסרד החינוך צריך להשתתף בישיבות הועדה באופן רצוף או א. מתוך הנסיון הקצר שלי כיושבת-ראש ועדה אני יודעת שלמעמים חשוב ותר שלא המנהל הכללי ישתתף, אלא האיש שאחראי לנושא באופן ישיר ומכיר

אותו יותר. למשל, דנו בוועדת השירותים במשך כמה ישיבות בבעיית הסמים המסוכנים. המנהל הכללי איננו מוכרח להיות מופחה לענין הסמים. לזה יש מומחים במשרד הבריאות. שמענו אותם, וזה היה מאלף. לכל נושא צריכים להיות המומחים המתאימים. לגבי המנהל הכללי - לפעמים זה חשוב בשבילו שהוא יעקוב אחרי הדיונים. אינני חושבת שצריך לסגור את הוועדה בפני המנהל הכללי. חס וחלילה. נדמה לי שליווי הוועדה על-ידי המומחים של המשרדים, בברכתו של השר והמנהל הכללי - ומדי פעם גם השר צריך לבוא לוועדה - זה צריך להיות דבר רצוף, אלא אם הוועדה מחליטה פעם לשבת לבד. חשוב שמדי פעם תשב הוועדה בינה לבין עצמה, כדי לחשוב מה אנחנו עושים, אם עשינו טוב או לא, ומה חסר. דיון כזה אינו מוכרח להיות בנוכחות נציגי המשרד.

אני מבינה שיש פה איזו נקודה. ישנם בעלי משרות שאינם מבחינים בגבול בין הרשות המבצעת למחוקקת. אז הוועדה יכולה לתת לבעל המשרה שיושב בוועדה להבין שהוא אינו יכול לכפות את דעתו ורצונו. וכבר היינו במצבים כאלה. אבל היחסים צריכים להיות הוגנים. ההיעזרות בהם חשובה ממדרגה ראשונה. אנחנו מדברים כל הזמן על היעזרות במומחים מהאוניברסיטה, בפרופסורים ואחרים. אינני מתנגדת לזה. אבל זה לא יכול לבוא במקום. כי הפרופסורה היא לרוב תיאורטית, והאנשים במשרדים הם אנשים שעובדים בשדה. שני הדברים האלה מוכרחים להיות משולבים.

לגבי ועדות המשנה - אני נוטה יותר לוועדת משנה אז-הוא, אבל לא אתנגד לזה. הדבר מסובך פאד בגלל הבעיה של תיאום הזמנים.

אני מתנגדת להעברת נושאי התרבות והאמנות לוועדת משנה. ועדה זו היא ועדת החינוך והתרבות. ובכן אי אפשר ש-50% מהתפקידים המוטלים עליה נעביר לוועדת משנה. אפשר להעביר ענין ספציפי, אבל לא נושא כולל.

יש נושאים שצריכים להיות נדונים בוועדה משותפת של ועדת החינוך וועדת השירותים. למשל, הוצע פה לדון בשאלת החינוך לילדים שעוצי סיפוח. יש בעיה של סיפוח מונע בבתי-ספר. אלה בעיות גבוליות. זה אחד הדברים המוזנחים ביותר. זה מוכרח לעמוד על סדר היום. יש כאן בעיה של תיאום בין המשרדים, הכפילות והחללים הריקים. זה תמיד הולך יחד: מצד אחד כפילות, מצד שני חלל ריק. צריך לתת את הדעת על כך, ולהעלות את זה על סדר היום בצורה הגמראצת ביותר. פה בהחלט יש מקום לשיתוף בין ועדות.

מדברים בארץ על משבר התיאטרון, כבר הרבה זמן. אני מבקשת שנדון בכלל על התיאטרון בארץ. זה שייך לנושא תרבות ואמנות.

לענין המיעוטים - אנחנו לא התפנינו לזה. זה נושא חשוב ביותר, והוא בעייתי.

בענין ההשכלה הגבוהה - גם אני יכולה להוסיף איזה סיפור. נמסר לי שלחוג לפסיכולוגיה באוניברסיטת תל-אביב היו כ-2,000 פניות, אחרי ניפוי הגיעו ל-300, ומתוך ה-300 נתקבלו רק כמה עשרות. כן נמסר לי שאם מישהו כתב בשאלון שהוא גם עובד - באופן אוטומטי מחקו אותו מהרשימה. כי אם הוא עובד, סימן שאין לו זמן ללמוד. אלה דברים חמורים מאד, אם זה נכון. יש בעיה של מחסור בפסיכולוגים. הבעיה של השכלה גבוהה צריכה להיות מתואמת עם מערכת החינוך, עם התביעות של החברה. אתם יצאתם מנקודת ראות אחרת, אנושית, חשובה, של בניס שמתמוטטים. אינני פוסלת זאת. אבל צריכה להיות נקודת ראות אחרת, ובעיקר מערכת החינוך צריכה להיות רגישה לזה. יש ענין של סיפוח מונע, נחוצים פסיכולוגים בבתי-ספר. האם זה נכון שילד צריך לחכות שנה עד שהוא מגיע לאיבחון? אני מבקשת שנדון גם בענינים אלה.

ז. הרמן: אני תומכת בהרבה מן הדברים ששמענו עד כה.

לגבי השתתפות המנהל הכללי של משרד החינוך בישיבות הוועדה - אני בעד שיתוף פעולה מלא עם משרד החינוך. אני מסכימה עם דעתה של חברת הכנסת גרוסמן, שמה שחשוב הרבה יותר הוא השתתפות המומחים בדיונים.

חברת הכנסת רזיאל-צאור אמרה שעלינו לפקח על המשרד. אינני יודעת אם זה בדיוק תפקידנו. תפקידנו הוא יותר לקדם את נושאי החינוך ולתרום ליצירת מדיניות החינוך. הדגש איננו צריך להיות כל כך על הפיקוח על המוסדות. משום כך השתתפות האיש המתאים

ברור שיש ישיבות שמוטב לנו לשבת לבד, ללא השתתפות נציג המשרד. עלול להיות מצב שמי שיושב איתנו מטעם משרד החינוך חושב שהוא צריך תמיד להגן על מה שנעשה במשרד החינוך, וזה לא מה שאנחנו רוצים. אנחנו רוצים שמי שיושב איתנו ינסיף לנו ידע יותר מעמיק. ברור שלפעמים הוא צריך להגן על המשרד, אבל זה לא צריך להיות הכלל.

לענין ועדות המשנה - אני חושבת שזה רעיון טוב. חשוב שיהיו אנשים שירגישו אחריות מיוחדת לנושא, וירגישו שמתפקידם ליהפך למומחים בנושא, לאסוף את החומר, לקרוא חומר וכו'. ההכרעה בנושא והדיון המסכם מוכרחים להיות במליאת הועדה. אבל אני בעד ועדות משנה.

חברת הכנסת גרוסמן דיברה על היאום. זה חשוב ביותר. אני תמיד מדברת על כך בוועדת הסירותים. ישנם נושאים שאי אפשר לדבר עליהם בוועדת החינוך בלבד, מבלי לקחת בחשבון את האספקט החברתי. לא ארצה על כך את הדיבור. יש למצוא דרך לדינונים משותפים או לשיתוף פעולה בין הועדות בנושאים מסויימים.

לגבי קטעי עתונות - אני בעד זה. לדעתי זה טוב מאד שמישהו נותן לנו בכל שבוע את מה שהופיע בעתונות בנושא החינוך. ייתכן שצריכים להוסיף. אבל זה שירות טוב, ואני מעריכה את זה.

בנושא החינוך הגבוה - אני קצת קרובה לנושא, ולא ארצה על כך את הדיבור כרגע. הנושא אינו פשוט, הוא מסובך ביותר. לא רק אצלנו יש בעיה שכל הנוער רוצה היום ללמוד באוניברסיטה. זו תופעה שקיימת גם בארצות-הברית. יש מתיחות ועצבנות שאחוז גדול באופן יחסי אינו מתקבל לאוניברסיטאות. כותבים על כך הרבה, מי מתאים ללמוד באוניברסיטה, האם באמת כל אחד יכול לעמוד בעומס של העבודה האקדמאית. אינני מביעה דעה, אני רק אומרת שבעיה זו קיימת לא רק אצלנו. יש בעיה של "התפוצצות" האוניברסיטאות. בדינונים על כך צריכים לקחת בחשבון מה צריך להיות הגודל האופטימלי של אוניברסיטה שיאפשר רמה נאותה. יש לדון על כך.

וואי שכל אחד שפונה לאוניברסיטה חושב שהוא מתאים. ואם הוא רוצה ללמוד, עומדת השאלה אם אין לתת לו את ההזדמנות לכך. יש בעיה של הסירות הצבאיים. ניסו לעזור בענין זה. אני יודעת שפרופסורים נוסעים לתעלה, יש שיטה של התכתבות וכו'. עושים את המכסימום. אולי זה לא מהפיק, אבל יש ניסיון לעזור לבחורים. ועוונה שאחוז גדול של האנשים שיושבים בתעלה כן מתקבל לאוניברסיטה. יש התחרות על המקומות. ודאי שיש משרים שבהורים מוכשרים אינם מתקבלים, אבל לא צריכים יותר מדי לקבל את הטיעונים של אלה שהם היסטוריים, ואפשר להבין את זה. ההצעה של שר החינוך שקראנו עליה בעתונות, בקשר לתוספת מוסדות ללימודים ער לתואר ב.א. - היא טובה.

בקשר למכנים - עושים את המכסימום. זו

בעיה חמורה, אבל לא פשוטה.

ש. לוי:

אני מצטרף לדברי ההערכה ליושב-ראש הועדה על ההצעה. זהו ניסיון לחדש ולהחיות את עבודת הועדה. עם זאת, אומר רק למה אינני מסכים.

אינני סבור שאת הנושא שהעליתי על סדר היום של הכנסת, פתרון בעיית הילדים קשי ההסתגלות, יש להעביר לוועדת משנה. אנחנו צריכים בענין זה גם להפעיל את השפעתנו על משרד החינוך. גם שם אמנם יושבת ועדה, אבל הסתגלות שוחזרה לאט, ויש קשיים ומגבלות תקציביות. אני מחשיב מאד דיון במליאת הועדה, שיסתכם במסקנות, ואני בטוח שלמסקנות הועדה במליאתה תהיה השפעה מוסרית. הייתי באמת מבקש להקדים ככל האפשר את הדיון בשאלה זו.

אני מקבל את הרעיון של ועדת משנה, אבל אני מציע תיקון פרוצדורלי. לדעתי, לפני שמקיימים ועדת משנה לנושא מסויים, צריך להיות דיון במליאה, כענין של קבע. אני מחייב את הרעיון של הקמת ועדת משנה לעניני תרבות ואמנות, כי אינני מאמין שבמליאת הועדה נתפנה לעתים קרובות לוינונים בשאלות אלה. אבל יש הכרח שדיון חד-פעמי מקיף יתקיים במליאת הועדה. הוא הדין בענין החינוך הגבוה. לאחר שנקיים את הדיון במליאת הועדה יהיה פסוק להקמת ועדת משנה שתעקוב באופן מתמיד וקבוע אחרי ההתפתחויות בכל אחד מהתחומים האלה.

לגבי הסירותים - אני מבקש להבטיח שמקומו של גן הילדים לא יקופח. כלומר, גם נהיה במערכת החינוך בראשון לציון, אני מבקש שנבקר גם בגני ילדים, כדי שנראה מה פתרחש גם בצריפים הישנים.

כי כשבאים לביקורים, מראים בדרך כלל את הבנינים המפוארים, ולאן דוקא את המקומות הפרובלמטיים.

לגבי הרפרנטים - אני מציע שננסה. אם זה יצליח - מה טוב. אם לא - נוותר על זה.

י. גולדשמידט:

בענין השיתוף עם משרד החינוך והתרבות, אני מצטרף לאלה שחושבים שטוב שהמגעים יהיו שכיחים מאד, אולי יקיפו 80% או 90% של העבודה. אני מציע שאנשי משרד החינוך והתרבות, הצמרת, בצירוף אנשים שהיושב-ראש יבקש שיצורפו, יוזמנו בכל פעם מחדש. והיה אם היושב-ראש סבור שיש לקיים דיון בנושא מסויים בלי נוכחות הרשות המבצעת - הוא לא צריך להעמיד את זה לדיון ולקבל את הסכמת הועדה, אלא יעשו זאת לפי הבנתו.

אבל אני סבור, כמו שאמרה חברת הכנסת גרוסמן, שטבעי הוא שהרשויות השונות לפעמים אינן רואות הכל עין בעין, בכל דבר ודבר. משרד גדול, עם מאות עובדים, עם מוסדות רבים, עם אלפי ילדים, יש לו לפעמים רצון ללכת בדרך מסויימת, כאשר הדרך הזאת עולה או אינה עולה על דעתו של חבר כנסת או על יצת הכנסת כולה. והיה זה משונה אם הכנסת לעולם אינה יכולה לדון בנושא חינוך בלי שהמשרד יושב ומשתלב בדבר הזה. צריך להשאיר את האפשרות של התבוננות בדברים לחזק. שמענו שבשאר הנושאים והועדות נוהגים כך ולא אחרת. אינני חושב שיש יסוד לכך שאנחנו נקבע לנו דרך אחרת.

לענין של הרפרנטים וועדות המשנה - אני מציע לנסות ללכת בדרך אבולוציונית. כוונת היושב-ראש היא להגדיל את הפעורבות של חברי הועדה בעבודת הועדה. פעורבות זו תגדל אם חברי הועדה ידעו שמוטלים עליהם נושאים מסויימים. נראה לי שטוב לא ללכת בגדולות. אולי נחשוב על רפרנטים לשלושה נושאים, שהם יקבלו מהיושב-ראש ומהמזכירה, שהודות למעמדה ונסיונה בחינוך תהיה מסוגלת לעזור לנו הרבה - את החומר הנוגע לנושא, הצעות לסדר היום וכו'. ושהרפרנטים יעבדו במגע הדוק עם היושב-ראש. והיה, אם הם יאמרו שהם רוצים נושא מסויים לבחון לא לבד, אלא הם מבקשים שתתמנה ועדה או הו"ק - תקום ועדה כזאת. אם יתברר שבאותו תחום שהרפרנט עמל בו כל הזמן צריכה לעבוד ולהתמנות ועדה או הו"ק, אולי תצמח מזה ועדת משנה שתתמנה בצורה יותר פורמלית, על דעת הפליאה, ותעבוד כפי שתעבוד. כלומר אני רוצה ללכת מהרפרנט לוועדות או הו"ק, ופועדות או הו"ק לוועדות משנה. את הנושאים יציע היושב ראש, ואנחנו נחליט עליהם.

אשר לסיורים - התייחס לזה בעיקר חבר הכנסת לויין. אני מרוצה מהמגמה ומהכיוון. מצפים מאתנו שנדע את מערכת החינוך על האורות והצללים שבה. אי אפשר שלא יהיו בה צללים. אלה הדברים שבאים אלינו באמצעות פכתבים, פאפרים בעתונות או תלונות שפונות אלינו. אני מחייב את הסיורים, אם ננסה לפצוא את אותם השטחים במערכת החינוך שאנחנו צריכים לדעת אותם, כדי שנוכל לדון עם אנשי משרד החינוך על תיקון הדברים, כדי שנוכל בדיון על התקציבים הבאים לדאוג לכך שאותם סעיפים יקבלו חיזוק בכסף, בכוח אדם, במחשבה וכו'. כלומר הייתי רוצה לזהות את הדברים הקשים דוקא, כדי שנוכל לעבוד באותן תביעות וציפיות שהציבור קושר אלינו. אם אופרים שמורים עולים אינם מסתדרים בעבודה; אם אופרים שפה ושם יש תנאי דיון גרועים; אם אופרים שבמקומות מסויימים יש צפיפות בלתי נסבלת - ועדת החינוך צריכה לראות את זה בעין ולהתרשם מזה. לכן אני אומר שהסיורים - בלי כוונה לבקר, בלי כוונה לנגח, אלא מתוך כוונה ללמוד בעיקר את הדברים הטעונים תיקון - הסיורים צריכים להיות ממוקדים לנושאים אלה, ולא כל כך קשה לזהות אותם.

הייתי מבקש שבפושב זה נגיע לכך שאנשי משרד החינוך יופיעו כאן וידווחו לנו לאחר שנקבל חומר שבוע לפני כן. נקרא אותו, נוכל לשאול שאלות, ותהיה גם אפשרות של מעקב. אתן כמה דוגמאות. אחד הדברים הגדולים שמשרד החינוך עושה בשנים האחרונות היא היחידה לתכניות לימודים. יש מעט מדינות שיש בהן התחדשות כזאת בתכניות לימודים, בשיטות החדישות והמודרניות ביותר. כדאי שנשמע על כך. יש יחידה שבחינה פדגוגית, ולא פעם גם שבחינה ארגונית, חולשת על 30% של כל החינוך במדינה, זה אגף החינוך הדתי. מ-1953 עד היום אנשי היחידה הזאת לא הופיעו בוועדה אף פעם. זה ענין שנוגע לוועדת החינוך של הכנסת. נחוץ לשמוע בפה עוסק האגף, מה הייחוד, אם יש ייחוד או לא. אולי יש חברים שחושבים שכל הענין פחות. מנהל האגף רשאי לפי דעתי

4.11.1970

זה ענין שמקיף שטח מגן הילדים עד להכשרת פורים. חשוב לנו לדעת את זה. בנושאים כאלה צריך לבקש את שר החינוך שירשה לנושאי התפקידים האלה והאלה לבוא לוועדה ולדון לה.

נושא אחרון הוא ענין החינוך הגבוה. אנלי יש זכות לפר ג'דעונוי מחיפה בזה שכתב בענין זה. אבל אינני חושב שצריך לקבל את דבריו כאילו זהו זה. יש בו הרבה דברים. הוא מבטל את מה שהמשלה החליטה, את מה שועדת שרים החליטה, שצריכה להיות הקפאה של הבניה מתוך שיקולים בטחוניים כלכליים. הוא מקבל את המספר 7,000. הוא בטוח שאותו עתונאי בירר את הזרות של אותם 7,000 שלא נתקבלו. אנלי המספר הוא רק 2,500 והם פנו לכמה אנלי ברסיטאות? זה בהחלט יכול להיות.

אינני חושב ששאלת הבנינים למוסדות להשכלה גבוהה היא העיקר ברגע זה. השאלה המהותית היא מדיניות הקבלה. או בפיוח אחר: חינוך גבוה - למי? האם נלך אחרי הסיסמה שלא יהיה אדם בישראל, בחור או בחורה, בגיל 23 או 24, בלי תואר ב.א. לפחות - או לא? הבעיה הקשה והמהותית היא שלא כל חלקי הציבור הישראלי פיוצגים באוכלוסיה האוניברסיטאית בפידה שונה או בפידה המתאימה. זו שאלה חשובה ביותר. ואני מקווה שהרפורנט שייבחר לזה, או ועדת משנה או פליאת הועדה, יעסקו בשאלה זו.

היו"ר א. כץ: אני מעריך את זה שהועדה מחייבת את תכנית הסינויים. אני מקבל את ההצעות בדבר הכללת גן הילדים ומקומות פרובלמטיים בסיורים של הועדה. אני מבקש מכל חברי הועדה, לרבות הפצייעים, שיתנו לי הצעות קונקרטיות.

אני מבין שרוב חברי הועדה, בדרך זו או אחרת, חייבו את הנסיון של פעולה באמצעות רפורנטים וועדות. הבינותי גם שיש הטכמה כמעט של רוב הנוכחים לגבי נושאים שיש טעם להעבירם לוועדות משנה. שמעתי גם איזה נושאים יש להשאיר במסגרת הפליאה. אפעל בהתאם לרוח הכללית של הדברים שהושמעו כאן.

לא אוכל לצערי לזנוח לכם על מה שקורה בחזית השביתה. המכתב שקיבלתי משר החינוך פורה לי שצדקתי בהנחתי שיש "קצר".

במשך החודש יעלה הנושא של הסטודנטים, השכלה גבוהה, בהתאם למה שדובר פה היום.

בזמנו ביקש חבר הכנסת לויין ויין על המחקר שנעשה על רמת המנהלים. זה יועלה בסוף נובמבר.

יש אפשרות שנוזמן לישיבות דחופות בעקבות ההצעות לסדר היום שייעלו היום, והשביתה החמורה שפרצה היום בבתי-הספר העל-יסודיים.

רשמתי לפני את ההערה על הכטן אספקת חומר לחברי הועדה, וג'ינונו על-ידי הבאת קטעי עתונות גם מעתונות דתית.

אשר לענין של דינוחי המשרד - הבעיה היא אחרת: יחידות המשרד מאו פעונינות לבוא. הבעיה שלי היא להגיד להם: לאט לכם. יש הרבה יחידות במשרד. נוכל לבלות שנה שלמה בשפיעת דוחות. הבעיה היא שלקציה. אני מקבל את ההערה על הנושא הספציפי שהועלה.

א. רזיאל-נאור: אני מבקשת להעלות על סדר היום של הועדה את הנושא של אכסניות הנוער. כמו כן אני מבקשת שהועדה תתפנה לדון בנושא של חילופי תלפידים ונוער או משלחות נוער לחוץ-לארץ, המתבצעים על-ידי המרכז לשלטון מקומי. פעם שאלתי בענין זה, אך קיבלתי תשובה לא מספקת.

ז. הרמן: אני מבקשת להוסיף לסדר היום את הנושא: חינוך לגיל הרך. זה חשוב מאוד.

ג. אליעד: אני רוצה להביע את צערי על כך ששייכה זו לא נפתחה בדינוח על השביתה.

היו"ר א. כץ: אין טעם למסור על כך עכשיו. הנושא עומד לעלות היום במליאת הכנסת במסגרת של הצעות לסדר היום. הנושא יידון אצלנו בקרוב.